

Արտատպված է՝ Դերենիկ Դեմիրճյան, Երկերի ժողովածու, հատոր IV, Ե., 1978:

ԱՆՋԵՏԱՑՈՒՄ

Երրորդ գործողության դեկորները պատրաստ չեն,— զեկուցեց ադմինիստրատորը դիրեկտորին:

— Ինչպես... վաղը ներկայացում է,— անհանգստացավ դիրեկտորը:— Ո՞ր է Պետիկը: Կանչեցե՞ք իսկույն:

— Պետիկը չկա:

— Հիվա՞նդ է:

— Ոչ: Մի ժամ առաջ բեմումն էր:

— Նայե՞ք, տեսե՞ք, շենքի մեջ կլինի: Ո՞ր պիտի գնա...

Ադմինիստրատորը գնաց:

— «Պետիկը չկա»,— խոսեց կարծես ինքնիրեն դիրեկտորը,— այս ժամին Պետիկը բացի թատրոնից ուրիշ տեղ չի կարող լինել:

Պետիկը հարվածային է և երկու անգամ պարզևատրված թատերական աշխատող: Նկարչի օգնական, դեկորատոր: Ամենքի աչքի առաջ է նրա սյավ, նիհար դեմքը, ջլուտ, նուրբ կազմվածքը, գանգուր մազերը և թախծալի անուշ աչքերը:

Առավոտից մինչև կես գիշեր նա շրջում է թատրոնում, կուլիսների միջին նկարում է, սարքում: Հետևում է պիեսների պատրաստությանը, քննում է մակետները, ուշով լսում է ամեն նկատողություն: Կատարում է ամեն հանձնարարություն: Մի բան միայն աչքի է զարկում—լռակյաց է և զլուխը կախ, համեստ: Բայց իբրև հարվածային համառ է և տոկուն: Ու թեև արտաքին աղմուկ չունի, բայց ներքուստ գործ է տանում և աղմկալի, անգամ տաժանելի գործ:

Իսկական ասպետ աշխատանքի:

Ու այդ ասպետը— այդ ամենասովոր Պետիկը, որին ամեն թույլ կտեսնեիր գործի մեջ ու ճիշտ նույն մասերին իր պարտականության որոշ կետերի վրա, այդ Պետիկը չկար թատրոնում:

Տարօրինակ, շատ տարօրինակ բան:

— Չորս տարի է մի թույլ չի բացակայել,— ասաց դիրեկտորը շփոթված,— ախր ուր պիտի լինի:

— Չլինի տուն և գնացել,— նկատում է մի դերասան և ինքն էլ չի հավատում իր ասածին:

Պետիկը տուն գնա և չհայտնի:

Դիրեկտորն սպասում է: Արդեն միջանցքում լսվում է փնտրողների ձայն:

— Ֆոյեում չէ՞:

— Ո՛չ:

— Նայե՞ք գրասենյակում:

— Նայել ենք, չկա:

Տխուր ծմեռն իր սառած աչքով նայում է պատուհանից ներս: Ձյուն է եկել: Դուրսը մի անախորժ թախիժ է լուծվում կտուրներին, պատերին, հեռուն բլուրների վրա: Իսկ կտրից ներքև բակն են թռչում ձյան կույտեր և տրոփում թմբկի պես: Մեկն արագ-արագ մաքրում է կտուրը:

Դուրսը ցեխ է, ցուրտ: Իսկ թատրոնում ներվայնանում է նրա հախումն առօրյան: Պիես են պատրաստում: Ֆոյեից լսվում է ինչ-որ աղմուկ, դղրդոց... Այնտեղ բարձրաձայն խոսում, պայքարում են նախկին մարդիկ, գեներալներ, մինիստրներ, իշխաններ, հիստերիկ լացով լցնում են շենքը կանայք, ծիծաղում են, երգում, զայրանում բանվորներ, բանակայիններ և հանկարծ պայթում է ծափահարությունը, թնդում հաղթական ուռան, ճայթում օրկեստրը: Անհանգիստ շենքը... Իսկ միջանցքներում ձեռքե ձեռք են անցնում, գնում հանդերձարանը մինիստրների սերթուկներ, սպաների նշանազգեստներ, ազնվական կանանց շրջազգեստներ, արդուզարդ, պարագաներ: Անկարգ լցվում են անկյուններում կահավորանքի առարկաներ: Դրանք բոլորը պիտի հանդես գան բեմի վրա, պիտի բերեն անցյալի կյանքը մի երկու ժամով, ապա վարագույրի մի հարվածով պիտի անհետանան դեպի անցյալը կրկին:

Պատրանքներ են արտադրվում այս շենքի մեջ, ֆանտաստիկ տեսիլներ: Պատրաստվում են հուզումներ, ծիծաղ, բարկություն, հույսեր ու դառնություններ:

Հոգեկան կյանքի գործարան:

Եվ թատրոնի շենքը հուզվում է, եռում... հանկարծ բռնկվում է վեճ, կռիվ: Դիրեկտորի կաբինետում կյանքը մի վայրկյանում թռչում է հետ, անցյալը: Կարգադրվում է բերել անցյալի պարագաները: Վեճ է փրթում մարդկանց խարակտերների, տիպերի մասին, դժգոհում, լաց է լինում մի որևէ դերասանուհի, մյուսները հաղթական ժպիտով նայում են իրենց դերի վրա: Հանկարծ վեճը ընդհատվում է մի շատ պրոզաիկ, առևտրական միջադեպով— ցիլինդր են ծախում և դիրեկտորը սակարկում է:

— Բսան ռուբլուց ավել չեմ տա, ինչիդ է պետք ցիլինդրը...

Եվ իսկապես— ով պիտի գլխին դնի ցիլինդրը...

— Բայց Պետիկը որ չերևա, դեկորները չհասնեն, վաղվա ներկայացումը վիժած, պրծած է...— անհանգստանում է դիրեկտորը:

Եվ ճիշտ է այդ անհանգստությունը: Պետիկը ամենակարևոր վիստն է բեմադրության:

Նա այնքան ճշտապահ ու մշտական մի երևույթ է թատրոնում, այնքան անվրեպ, անխախտ իր տեղում, որ սովոր աչքերը այլևս չէին հոգում նրա մասին: Պետիկն իսկապես մոռացված էակ էր թատրոնում, այնքան ընտելացրել էր ամենքին և դառել բնական երևույթ, ինչպես օդը, որ շատ անհրաժեշտ է, միշտ կա և միշտ էլ աննկատելի է: Բոլորը հավաքվեցին դիրեկտորի կաբինետում: Վերադարձավ և ադմինիստրատորը:

— Չկա:

— Չկա:

Անհանգստությունը, ներվային անախորժ անհանգստությունը մտավ բոլորի էության մեջ:

— Վաղը ներկայացում է,— ողբաց ադմինիստրատորը,— տեխնիկական պերսոնալը չի քնել ահա չորրորդ գիշերը, վայր են թափվում. . . Եթե դեկորներ չգտնվեն մինչև վաղը, նորերը չեն հասնի:

— Պիտի հասցենք:

— Մատերիալ չկա: Չենք գտնի շուտով...

— Հիմա ի՞նչ անենք...

Ու այս հարցը սարսափ է ազդում:

Գործը վիժում է... Ուշ է... Ժամկետը հասնում է:

— Վայ Պետիկ, վայ, էսպես բան էիր արել:

— Հը, տեսնում եք ինչ անհրաժեշտ բան էր Պետիկը, հիմա իմացեք:

— Դուք իմացեք:

Լռեցին մի պահ:

Կտուրից թռչում էին ձյան կույտերը և դոփում արագ, արագ...

Վերջապես դադարեց այդ էլ:

Եվ ահա, երբ լռությունը տիրեց անսովոր կերպով, պատուհանից դուրս նայելիս բանվորներից մեկը հանկարծ գոչեց.

— Ա՛յ Պետիկը...

— Ո՞ւր է, ո՞ւր...— վեր թռան բոլորը և վազեցին պատուհան:

Պետիկն իջնում էր կտուրից...

— Պետիկ,— ձայն տվին ներսից:

Պետիկը չնայեց, իջավ և կորավ բակում:

Մի րոպե անց ներս մտավ քրտինքի մեջ կորած, կարմրած:

— Ի՞նչ էիր անում, այ տղա,— ձայն տվին նրան հավաքվածները:

— Ոչինչ,— ժպտաց մեղմ Պետիկը և քաշվեց անկյունը քրտինքը սրբելով:

— Բա էսպես բան կանեն, Պետիկ,— հանդիմանեց ուրախացած, բայց և անհանգիստ դիրեկտորը:

Պետիկն հանգիստ նայեց նրան և ոչինչ չպատասխանեց:

ԱՆՋԵՏԱՑՈՒՄ

(Էջ 130)

Առաջին անգամ տպագրվել է ԳԹ, 1932, № 25: Ինքնագիրը չի պահպանվել: Տպագրվում է նույնից: